

Стан і проблеми факультативного навчання в основній школі

В. І. Кизенко, кандидат пед. наук

В основних нормативних документах, підготовлених МОН України (1990 – 2009 рр.), факультативи розглянуто як невід’ємний компонент організації навчально-виховного процесу.

Вивчення наказів та інструкцій МОН України показало, що з часу запровадження факультативів у школах республіки (наказ від 1967 р. за № 13) прийнято низку документів, що стосуються цієї форми занять, наприклад, «Положення про факультативні заняття у загальноосвітній школі Української РСР» (1975), «Про поліпшення роботи факультативів у загальноосвітніх школах Української РСР» (1981) та інші (до 2009 р.), які торкаються питання запровадження конкретних курсів або стану вивчення їх в окремих регіонах України.

Постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 р. за № 24 затверджено стандарт базової повної загальної середньої освіти. У документі зазначено, що в основній школі навчальні години варіативної складової використовують головним чином для загальноосвітньої підготовки учнів, індивідуальних занять і консультацій, факультативного навчання.

Аналізуючи нормативні документи МОН України, можна зробити такий висновок: додатковий час, відведений для факультативів, занадто недостатній, оскільки під час проведення конференцій, семінарів, «круглих столів» тощо керівники загальноосвітніх навчальних закладів і вчителі постійно акцентують увагу на цій проблемі. Це є однією з причин незначних зрушень у практичному розв’язанні проблеми факультативного навчання.

Опитування керівників ЗНЗ України (2003–2009 рр.)

доводить, що у формуванні тематики факультативів ЗНЗ педагоги керуються передусім програмами факультативних курсів, наказами та іншими нормативними документами МОН України. Тільки в окремих ЗНЗ, де є психологічна служба, запроваджено факультативи з огляду на пізнавальні інтереси і здібності школярів. Водночас збільшується кількість ЗНЗ, у яких адміністрація проводить анкетування з метою оцінювання учителями і учнями тематики факультативів. Загалом же педагогічні колективи ЗНЗ недостатньо використовують надані їм права щодо формування варіативного компонента змісту освіти, зокрема щодо факультативів, не виявляють належної ініціативи для розширення мережі факультативів, урізноманітнення їхнього змісту, вдосконалення форм і методів факультативних занять.

Вивчення думки вчителів показало, що багато з них недооцінюють значення факультативів у навчанні й вихованні учнів.

7

Більшість учителів вважають факультативні заняття дієвим задоволенням інтересів учнів саме старших класів. Уже навіть поверховий аналіз розуміння учителями функцій і особливостей факультативного навчання свідчить про недооцінку ними ролі факультативів саме в процесі пошуку учнями сфери своїх інтересів.

Недоліки використання факультативної форми навчання у ЗНЗ обумовлені і недостатнім теоретичним розробленням проблеми факультативів у педагогічній науці щодо сучасних умов і завдань ЗНЗ. Нерозробленість їх у науці негативно позначається не тільки на факультативному навчанні в ЗНЗ, а й загалом на процесі формування особистості учня.

8